

"...Богомайко... като гледаме на твоя пречист образ, умилно казваме: покрий ни с твоя честен покров и ни избави от всяко зло, като молиш твоя Син Христос да спаси душите ни"

Тро ар на
Покров Богородичен

СПИСВА СЕ С БЛАГОСЛОВИЯТА НА СВЕЩЕНИЦИТЕ ОТ ХРАМ "ПОКРОВ БОГОРОДИЧЕН" - СОФИЯ

Покров

Декември '96 Брой 12

ИЗДАНИЕ ЗА ПРАВОСЛАВНО БЛАГОВЕСТИЕ И ДУХОВНОСТ

В броя

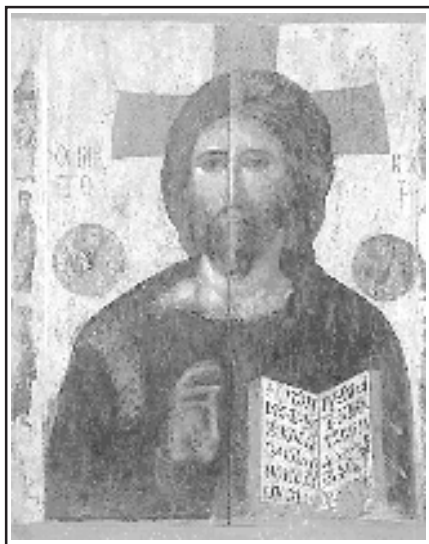
Божият зов
Йеромонах Иларион

За Божествената литургия
Еп. Висарион

Покаянието
Из "Духовно огледало"

Из "Възкресни беседи"
Прот. Александър Шмеман

Издава
фондация ПОКРОВ
Бул. Тютлебен 7,
София
тел. (02) 52 17 62

Божият зов

Йеромонах Иларион (Алфеев)

Вярата - това е пътят, по който Бог и човек вървят един към друг. Първата крачка прави Бог, винаги и безусловно вярващ в човека. Той подава на човека някакъв знак, някакво предусещане за Своето присъствие. Човек чува тайнствения зов на Бога и в отговор прави крачка към Него. Бог призовава човека явно или тайно, забележимо или неусетно. Но човек трудно може да повярва в Бога, ако преди това не почувства Божия зов.

Вярата е тайна и тайнство. Защо един откликва на зова, а друг не? Защо един, чувайки словото Божие, е готов да го приеме, а друг остава глух? Защо един, срещайки Бога по своя път, захвърля всичко и тръгва

след Него, а друг се отвърща и тръгва настрана? "И като вървеше покрай Галилейското море, видя двамата братя, Симона, наричан Петър, и брат му Андрея, да хвърлят мрежа, понеже бяха рибари; и казва им: вървете след Мене... И те веднага оставиха мрежите, и тръгнаха след Него. Оттам като отиде по-нататък, видя дружи двамата братя, Иакова Заведеева и брата му Иоана... и ги повика. Те веднага оставиха кораба и баща си и тръгнаха след Него" (Мт. 4:18-22). Къде се крие тайната на тази готовност на галилейските рибари да изоставят всичко, за да следват Христос, Когото виждат за пръв път в живота си? И защо богатият юноша, на когото Христос също каза "ела и Ме следвай", не откликна начаса, а се "оттегли с печал" (Мт. 19:21-22)? Не в това ли е причината, че онези бяха нищи, а този притежаваше "голямо имение", онези нямаха нищо, освен Бога, а този имаше "съкровища на земята"?

Всеки човек има своите съкровища на земята - било то пари или вещи, хубава работа или жизнено благополучие. А Господ казва: "Блажени нищите духом, защото тяхно е Царството Небесно" (Мт. 4:3). В древните ръкописи на Евангелие от Лука е още по-просто и ясно: "Блажени нищите, защото ваше е Царството Божие" (Лк. 6:20). Блажени проумелите, че нищо нямат в този живот, макар и да притежават много, почувствалите, че никое земно имане не може да замени на човек Бога. Блажени тези, които отиват и продават цялото си богатство, за да придобият един грагоценен бисер - вярата (ср. Мт. 13:45-46). Блажени позналите, че без Бог те са нищи. Блажени жадуващите и копнеещите по Него с цялата си душа, с целия си разум и воля.

Словото за вярата никога не е било лесно за възприемане. Но в наши дни готолкова сме погълнати от проблемите на земното съществуване, че мнозина нямат време да чуят това слово и да се замислят за Бога. Често религиозността се свежда до това, хората да празнуват Коледа и Великден, да съблюдават още някакви обряди само за да не се "откъснат от корените", от националните традиции. Някъде религията изведнъж става "модна", и на църква отиват за да не изостанат от съседа. Но основното за мнозина си остава деловият живот, работата. "Той целият е потънал в работата", "работата за него е всичко", "той е делови човек": ето най-добрия комплимент, който можеш да чуеш от приятели и колеги. "Деловите хора" са особена генерация хора на ХХв., за които не съществува нищо друго, освен собствената им функция в някаква "работа", поглъщаща ги изцяло и не оставяща и най-малка пролука или пауза, необходими за да се чуе Божият глас.

И все пак, колкото и да е парадоксално, сред шума и кръговрата от делнични грижи, събития, впечатления хората долавят в сърцето си тайнствения Божи зов. Този зов, може би не винаги се отъждествява с идеята за Бог и често пъти субективно се възприема просто като неудовлетвореност, вътрешно безпокойство, търсене. И едва след години човек разбира, че предишният му живот е бил непълноценен и празен, защото в него не е присъствал Бог, без Когото няма и не може да има пълнота на битието. "Ти ни създаде за Себе Си, казва бл. Августин, и тревожно копнее сърцето ни, додето не се успокои в Тебе."

Хората стигат до Бога по различни пътища. Понякога срещата е внезапна и неочаквана, понякога - подготвена от дълъг път на търсене, съмнения и разочарования. Има случаи, в които Бог "настига" човека, заварва го неподготвен, и други, в които човек сам придобива Бога, сам се обръща към Него. Това обръщане може да се случи по-рано или по-късно, в детството и юношеството, в зрелост и старост. И няма двама, стигнали до Бога по еднакъв път. И няма утъпкан път, по който да вървиш вместо друг. Всеки е първопроходец, всеки трябва да измине целия път сам и да постигне своя личен Бог, Комуто казваме: "Боже, Ти си Бог мой!" (Пс.62:2). Бог е един и същ за всички хора, но трябва да бъде открит от мен и да стане

За Божествената литургия

Автор

Божествена литургия наричаме църковната служба, в която хлябът и виното, осветени в тяло и кръв Христови, се принасят като мистична жертва на Бога и верните вкушат от тайнствените и спасителни хляб и вино*. В простонародния език службата се нарича обедня, понеже пред-лаганите в нея тяло и кръв Христови апостол Павел нарича Господня трапеза, Господня вечеря /Кор.10,21; 11,20/.

Литургията има предимство пред всички останали служби. Обещанието на Христос, "където двама или трима са събрани в Мое име, там съм аз посред тях", се отнася до всички църковни служби, тъй като всяка една е молитвено събрание. Христос невидимо пребивава сред събраните в Негово име, вслушва се в молитвите им и ги просвещава със Своето свято слово. Но ако Той е близо до вярващите във всички църковни служби, то още по-близо е в божествената литургия. Там присъства със Своята благодат, а тук с пречистите Си тяло и кръв, и не само присъства, но и храни вярващите, както майка храни своята рожба.

В литургията тялото и кръвта Христови освен тайнствена храна и питие, едновременно с това са и принасяна за нас жертва, която разпростира спасителната си сила върху всички времена. Христос чрез "едно само принасяне направи осветяваните съвършени завинаги" /Евр.10,14/.

На кръста Иисус ни изходатайства опрощение на греховете,

помилване и осветяване. И сега, върху светите престоли, Той продължава да ходатайства за нас пред Бога Отец по силата на Своята кръстна смърт. Както е видно от думите на Самия Иисус Христос, в литургията тялото и кръвта имат смисъла на ходатайствена жертва. При установяването на Евхаристията Той казал: *вземете, яжте: това е Моето тяло*, и след това добавил: *което за вас се преломява* /а не от вас преломявано/; а като предложил благословената чаша казал: *пийте от нея всички: това е Моята кръв на новия завет*, и веднага добавил: *която за вас и за мнозина се излива за оставяне на греховете*. Същото е видно и от думите на апостол Павел: "имаме жертвеник, от който нямам право да ядат ония, които служат на скинията" /Евр.13,10/.

Иисус Христос установил тайнството на тялото и кръвта в навечерието на Своята кръстна смърт - един ден преди иудейската Пасха. На този най-голям старозаветен празник евреите чествали избавлението си от египетско робство. Пасхата се състояла в заколване и ядене на едногодишно агне с горчиви треви и безквасен хляб. Кръвта на заклания агнец напомняла на евреите за последната нощ в Египет, когато по Божие повеление намазали вратите си с кръвта на агнеца и ангел подминавал техните къщи, поразявайки първородните само в египетските домове. А безквасния хляб и горчивите треви напомняли за бягството от Египет и горчивата съдба по време на дългогодишното робство. Иисус Христос знаел,

* Гръцката дума *литургия* означава обществено служение. В свещеното Писание литургия понякога се нарича служенето на ближните, благотворителността /Рим. 15,26-27; Кор.9,12; Филип.2,30/, понякога служенето при олтара /Лук.1,23 и 9/, при жертвите /Евр.10,11/, както това е било в старозаветната църква. В богослужбения смисъл думата литургия е известна отдавна от църковните паметници. Така в Деянията на Ефеския вселенски събор литургии се наричат вечерната и сутрешната служби, т.е. целия цикъл на деннонощното богослужение. Но това название се прилагало предимно към богослужението, в което се извършвало тайнството Евхаристия, и с течение на времето се закрепва за него, по подобие на думата Библия /книга/, превърнала се в название на книгите от св. Писание.

че няма да доживее до Пасха, която тогава се падала в събота, но горещо желяел да бъде за последен път с ученици си. Затова извършил празника във велики четвъртък - един ден преди еврейската Пасха. Това бил не само последният Му празник, но и знак за настъпил край на старозаветната Пасха. Пасхалният агнец послужил за предобраз на Исус Христос - Божия Агнец, принесен в жертва от начало на творението. Настанало време за кръстната жертва на Божия Агнец и време за отмяна на старозаветната Пасха. И не само на старозаветната Пасха, но и на целия Стар завет. Влязъл в сила Новият завет, новото отношение на Бога към човека в Христа. Понеже Старият завет след огласяването му на Синай бил утвърден с кръвта на телци, за която е казано: *това е кръвта на завета, който Господ сключи с вас (Изх.24,8)*, то и Евхаристийната кръв Спасителят нарекъл кръв на Новия завет.

По време на Апостолите Евхаристията се извършвала постоянно (Деян.2,4). Тя се състояла, - доколкото е известно от новозаветните книги и свидетелствата на ранноцърковните писатели, - от благодарение на Бога Отец, "велик в съвършенствата и даровете на благодатта"

(1Кор.11,26) и от благославяне на хляба и виното. Следвало раздробяване на осветените Дарове и раздаването им на верните. В това се състояла същината на Евхаристията. Към нея прибавяли: 1. четене на свещените книги - Евангелието (2Кор.8,18) и апостолските послания (Кол.4,16); 2. пеене на духовни песни; 3. поучения, които произнасял не само предстоятелят, но и всеки, чувстващ се призван от Бога и годен за това (Деян.2,42. 1Кор.14,26-29); 4. молитва на верните, под ръководството на предстоятеля (Деян.2,42. 1Тим.2,1-2). Литургията се съпровождала от агапи (трапеза на братолюбието), обединяваща богати и бедни, знатни и незнатни (Деян.4,32.34-35. Иуд.12,1. Кор.11,20-21).

Литургията от Апостолско време послужила за образец и ръководство при съставянето на литургии в по-късно време. Сходствата в литургиите, известни с имената на ап. Иаков, евангелист Марк, св.Василий Велики и св.Йоанн Златоуст, се обясняват с това, че в основата им лежи чинопоследованието, предадено от Апостолите.

Литургиите на св.Василий Велики и св.Йоанн Златоуст, както са достигнали до наши дни, се състоят от литургия на огласените и литургия на верните. Литургията на верните се предхожда от проскомидия.

Покаянието

Има два недъга или два вида болести, които са причина за нашата неразкаяност и за постоянството ни в някои грехове. Първият недъг е пълното отчаяние в спасението ни, а вторият - прекомерното упование на Божието милосърдие. Отчаянието се състои в това, че човек, съзнавайки многото си грехове, вече не се наява да получи прощение от Бога и затова си позволява все повече и повече да затъва в бездната на беззаконията, а злите духове се възползват от това, за да доведат грешника до пълна погубел. До падението ни, казва св. Йоан Лествичник, демоните ни представят Бога като човеколюбив, а след падението ни - като неумолим. Светите отци ни съветват да отблъскваме този лукав помисъл на отчаяние с крепката надежда за Божието милосърдие. Ако сме победени, да станем и да започнем отново борба с противниците и така да продължаваме до края на живота си, като помним думите на пророка: "не се радвай за мене, моя неприятелко. Макар да съм паднал, но ще стана, макар да съм в мрак, но Господ е светлина за мене" (Мих. 7:8). Старите навици, казва св. Йоан Лествичник, често измъчват и оногова, който плаче и желяе да се избави от тях. В този случай демоните навяват печал в душата на каещия се и му внушават безнадеждност в покаянието. Тая зла мисъл ще отблъснем, като си припомним онези, които са съгрешили и след това са се покаяли.

Като разсъждаваме за това безмерно Божие милосърдие към ония, които се каят, нека прибегнем със сърдечно покаяние към Него, Който ни изкупи със Своята свята кръв и Той, Всеблагият, ще ни приеме с радост в Своите отечески обятия, както някога Блудния син, както заблудилата се овца, за която повече ще се възрадва, нежели за деветдесет и девет праведници, които нямат нужда от покаяние (Лука 15:7). Ако Той е заповядал на учениците Си да прощават

грехове седемдесет пъти по седем (Мат.18:22), колко повече сам Той ще ни прости. Всички грехове на човешкия род имат предел и граница като човешки, но Божието милосърдие няма граница. Господ прощава всички грехове на ония, които се разкайват, защото няма непростиими грехове, освен неразкаяните. По мнението на светите отци и Юда - предателят би бил простен, ако би се покаял.

Нищо не може да се равнява на Божиите щедрости - възкликва свети Лествичник, нищо не ги превишава. Ето защо онзи, който се отчайва е самоубиец.

"Не се удивлявай, че ежедневно падаш, казва свети Лествичник, не отстъпвай, но стой мъжествено и твоят Ангел-Хранител ще награди търпението ти".

"Който искрено пристъпва към Бога, уверява преподобни Симеон Нови Богослов, Бог не допуца той никога да падне, но като вижда неговата немощ, съдейства му и му помага явно и скрито, подавайки му ръка за помощ. Но не бива да употребяваме безкрайното Божие милосърдие към грешника за зло, в неоправдана снизходителност към своите грехове. "Този скверен недъг, казва свети Лествичник, като се ограджа с Божието човеколюбие, става твърде приятен за сластолюбците." За освобождаването от този недъг е достатъчно да се убедим в несъмнената истина, че Бог е колкото милостив, толкова и правосъден и затова всички и всекому е нужно покаяние, защото греховните рани с нищо друго не се лекуват, освен със сърдечно съкрушение и твърда решимост да не грешим.

Из "Възкресни беседи"

Прот. Александър Шмеман

СИМВОЛ ВЕРУЮ

1. Вярвам в един Бог Отец, Вседържител, Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо.

2. И в един Господ Иисус Христос, Сина Божий, Единородния, Който е роден от Отца преди всички векове; Светлина от Светлина, Бог истинен от Бог истинен, роден, несътворен, еднороден с Отца, чрез Когото всичко е станало.

3. Който заради нас, човеците, и заради нашето спасение слезе от небесата и се въплъти от Духа Светаго и Дева Мария и стана човек..

4. И бе разпнат за нас при Понтия Пилата, и страда, и бе погребан.

5. И възкръсна в третия ден, според Писанията.

6. И възлезе на небесата и седи отдясно на Отца.

7. И пак ще дойде със слава да съди живи и мъртви и царството Му не ще има край.

8. И в Духа Светаго, Господа, Животоворящия, който от Отца изхожда, Комуто се покланяме и го славим наравно с Отца и Сина, и Който е говорил чрез пророците.

9. В една света, вселенска и апостолска Църква.

10. Изповядвам едно кръщение за опрощаване на греховете.

11. Чакам възкресение на мъртвите.

12. И живот в бъдещия век! Амин!

Вярвам в *един Бог*. Това изповядане на единия Бог е начало на всички начала, основа на християнството. То се е появило в свят на царящо многобожие. Дохристиянският човек е обожествявал природата, тоест многообразните сили и действия в нея. "Светът е пълен с богове"- казва древногръцкият философ Галес. В превод на съвременен език това означава, че в света действат множество сили и "законали". Със своята проповед и изповядане на единия Бог християнството се противопоставило на обожествяването на света. Един Бог - това означава, че целият живот всички сили и "законали", всичко, което живее в света и самият свят е от Бога, но не е Бог. Езичеството, многобожието е чувствало божествения източник на света, но не е познавало Бога. Неговите "богове" били само образи от света. От тук произлизат и съперничеството между боговете, идолопоклонството, магическият характер на езичеството.

Затова провъзгласяването и изповядането на единия Бог означава да се потвърди първенството на духовното, висшето битие, което единствено е в състояние да предаде смисъл на всяко явление в живота.

В Символа на вярата единият Бог е назван *Отец*. "Вярвам в един Бог, Отец..." И ако гумата Бог означава абсолютната висота на Божеството, Неговото абсолютно превъзходство над света, то назоваването на Бога Отец изразява не само връзката Му със света, но и нейната същност, проявена като любов, близост и грижа. И ако християнството отхвърля многобожието и провъзгласява Бога като абсолютно битие, то със същата сила отхвърля и деизма. Това е разбиране на Бога като причина или, по известната аналогия на Волтер, като часовникар, създал сложен механизъм, привел го в движение, но не участващ в

самото движение.

Именно такава отвлечено философско разбиране за Бога се отхвърля с назоваването Му Отец. Отец дава живот и продължава да обича своето творение, да се грижи за него. За Бога е казано в Евангелието "Той е любов". В назоваването на Бога Отец е заложена и изразена нашата отговорна любов към него, синоვნото ни послушание.

Назовавайки Бог Отец, Символът на вярата Го изповядва и като Вседържител. "Вярвам в един Бог, Отец *Вседържител*..." Тези думи са израз на вярата ни, че Бог Отец съдържа в Своя промисъл целия живот. Или - че Той е всичко в света, че всичко е от него и живее в Него.

Християнството е вложило много усилия в борбата с така наречения "дуализъм" - с вярата на много християнски религии в съществуването на две начала: светло и тъмно; добро и зло. Дуализмът е възникнал в резултат на царуващите в света зло и страдания. И доколкото страданието и злото според дуалистите са от материята, то от нея е необходимо да се бяга в чистата духовност. "Материята" е зла; тя е зло...

Светът е създаден с любов. И ако отпадна от любовта, това именно е падение, а не същност на света. И накрая, Символът на вярата изповядва Бог, Отец, Вседържител и „Творец на небето и земята, на всичко видимо и невидимо“: Светът е сътворен и източникът му е в Бога. Той не е сам за себе си, не представлява случайно свързани клетки, не е "абсурд". Светът е осмислен, в него има начало и цел и всичко е свързано с висшата Божествена премъдрост: небето и земята; видимото и невидимото. "И видя, че това е добро..." Така се отхвърля всяко опростено разбиране за света, свеждането му до чистата "обективност". Създаден от Бога, светът утвърждава Божествената премъдрост, красота и истина. Всичко е от Бога, всичко е пронизано от висшия смисъл и в това е радостта, но и трагизмът на света и на живота в него.